

Lärarhandledning

"Säker på nätet"

Utgiven av:

SAFT-projektet Medierådet Regeringskansliet 103 33 STOCKHOLM Tel: 08-405 10 00 www.medieradet.se

Använd gärna materialet och hjälp till att sprida det, men hänvisa alltid till källan. Copyright © SAFT-Projektet, Medierådet, 2004

Innehållsförteckning

Är du en "nätvis" lärare?	3
Introduktion till SAFT	4
Så här använder du lärarhandledningen	5
Modul 1 – Lär dig surfa & söka smart	7
Inledning	7
Läs- och länktips för lärare	7
Vad är Internet?	8
Vad är en webbläsare?	8
Så använder du webbläsaren	9
Så använder du sökmotorer	9
Några exempel på sökmotorer	9
Bekanta dig med sökmotorerna	10
Hur du hittar sidor om det du är intresserad av	10
Uppgift 1 – Sök smart på nätet	11
Uppgift 2 – Spara favoriter/bokmärken	12
Uppgift 3 – Sök efter bilder/Mina bilder	13
Uppgift 4 – Hitta dina egna favoritsidor	14
Uppgift 5 – Min klippbok	15
Några tips	15
Klipp och klistra	15
Modul 2 – Kolla källan!	16
Inledning	16
Läs- och länktips för lärare	16
Kolla källan	16
Källkritik på Internet – en lathund	17
Modul 3 – SAFT:s nättest	18
Inledning	18
Läs- och länktips för lärare	18
Modul 4 – Säkerhetsregler på nätet	19
Inledning	19
Hemuppgift – Värdera säkerhetsregler tillsammans med föräldrar	20
Klassrumsuppgift 2 – Resultat av hemuppgifterna	21
Modul 5 – SAFT:s brevlåda	22
Inledning	22
Så fungerar SAFT:s brevlåda	22
Bilaga: Arbetsblad	23

2

Är du en "nätvis" lärare?

- Använder du Internet i undervisningen?
- Ser du fördelarna och möjligheterna med Internet i ditt arbete som lärare?
- Visar du dina elever hur de effektivt ska använda sökmotorer?
- Talar du med eleverna om integritetsfrågor på nätet?
- Pratar du med dina elever om vikten av att skydda sin identitet på nätet genom att vara försiktig med att lämna ut personuppgifter?
- Talar du med eleverna om hur man uppför sig på nätet?
- Känner du till vilka webbsidor och mötesplatser på nätet som är populära bland dina elever?
- Lär du eleverna att inte kopiera direkt från nätet till skoluppgifterna?
- Varnar du dina elever för att tro på allt som de hittar på nätet?
- Uppmanar du dina elever att rapportera material på nätet som de tycker är kränkande eller upprörande?

Om du vill bli en "nätvis" lärare kan detta utbildningsprogram från SAFT vara till hjälp. Det här programmet innehåller många interaktiva uppgifter och uppslag till lektioner som kan vara till hjälp för att lära elever säkerhet på Internet.

Introduktion till SAFT

SAFT – Safety Awareness, Facts and Tools – är ett EU-projekt som arbetar för att främja en säkrare användning av Internet bland barn och unga. I Sverige är det Medierådet som ansvarar för SAFT. Projektet syftar till att visa på fördelarna med att använda Internet, både i skolan och på fritiden, och samtidigt öka medvetenheten om de risker som finns på nätet och hur man undviker dem.

SAFT-projektets första del gick ut på att kartlägga informationsbehov och riskbeteende på nätet. Jämförbara studier gjordes bland 4 700 barn och 3 200 föräldrar i Danmark, Sverige, Island, Irland och Norge. Resultatet visade att det är nödvändigt att föräldrar och lärare tar ett gemensamt ansvar för att skydda barnen på nätet. Mer information om studierna finns på Medierådets webbplats: <u>http://www.medieradet.se/</u>

Startpaket från SAFT

Detta undervisningmaterial är i första hand avsett för 8–10-åringar eller nybörjare på nätet. Materialet är utformat som ett stöd till dig som vill undervisa om en positiv, trygg och ansvarsfull användning av Internet. Vår förhoppning är att detta material ska användas med samma självklarhet som till exempel undervisning i trafiksäkerhet. SAFT-programmet består av fem delar, så kallade moduler. Varje modul är tänkt att ta ungefär en lektionstimma i anspråk, men tiden beror givetvis på elevernas förkunskaper och hur många av fördjupningsuppgifterna du väljer att använda. Några moduler är utrustade med hemuppgifter för att föräldrar och barn ska kunna jobba hemma tillsammans. Modulerna har använts i flera länder och noggrant utformats för att inlärningen ska vara både rolig och interaktiv, med många mål för alla inblandade.

De följande modulerna består av ett antal valfria aktiviteter som du kan välja att använda som undervisningsunderlag. Uppdelningen är gjord för att det ska bli lättare att anpassa undervisningen till elevernas individuella behov. Eftersom Internet ständigt utvecklas, finns materialet tillgängligt online för att det ska vara enkelt för oss att uppdatera.

4

Så här använder du lärarhandledningen

SAFT:s lärarhandledning är utformad som ett underlag för undervisning om säkrare användning av Internet. Materialet är uppdelat i 5 moduler där varje del tar upp ett specifikt ämne. Varje del innehåller exempel på uppgifter som kan göras gemensamt i hela klassen, i mindre grupper eller individuellt. Det finns även en bilaga där vi samlat alla de arbetsblad som behövs för de olika aktiviteterna som nämns här i lärarhandledningen.

Vi föreslår att du läser igenom hela lärarhandledningen inklusive bilagor innan du börjar använda materialet i din undervisning. Här nedan följer en kort beskrivning av programmets struktur och innehållet i varje modul.

Modul 1: Lär dig surfa & söka smart Sök smart på nätet Spara favoriter/bokmärken Söka och spara bilder Hitta dina egna favoritsidor Min klippbok <i>Andra resurser:</i> Skoldatanätets sökskola Sökmästaren
Modul 2: Kolla källan! Diskussion om källkritik och upphovsrätt Interaktiv övning: Vad vet du om källkritik? <i>Andra resurser:</i> Kolla källan Webbdeckarna
Modul 3: SAFT:s nättest Interaktiv övning i tre delar: A. Vad är personuppgifter? B. Netikett - Sant eller falskt? C. Nätsnack (Smileys och förkortningar) <i>Andra resurser:</i> Virtuella mötesplatser – en lathund Nätkulturer
Modul 4: Säkerhetsregler på nätet Diskussion om regler för Internetanvändning Hemuppgift: Värdera surfregler tillsammans med föräldrar Fastställ klassens egna regler
Modul 5: SAFT:s brevlåda Interaktiv övning: Svara på frågor och lös problem från andra barn

Innan du börjar

Ett par saker att tänka på innan du börjar använda SAFT:s utbildningsprogram:

- Uppgifterna är huvudsakligen interaktiva och övningarna görs därför med fördel vid Internetuppkopplad dator. För de interaktiva momenten finns en enkel steg-för-steg-anvisning som du som lärare kan använda. I de fall det behövs finns även kopierbara elevarbetsblad att tillgå.
- 2. Det kan vara bra att lägga upp en mapp för varje elev på skolans nätverk, där var och en kan spara ner sitt arbete. Om du inte har använt dig av mappar tidigare, fråga gärna skolans IT-ansvarige om du är osäker på hur du använder mappar.
- 3. Du bör läsa handledningen innan du introducerar modulerna för dina elever. Det är viktigt att du förstår syftet och den underliggande tanken i SAFT:s utbildningsprogram för att kunna tillämpa det på rätt sätt.
- 4. Alla interaktiva övningar kan hittas på Medierådets webbplats.

Modul 1 – Lär dig surfa & söka smart

Mål: Att introducera "surfbegreppet" och fokusera på några av Internets positiva användningsområden

Uppgifter: 5 valfria aktiviteter

Inledning

Modulen startar med en kort inledning om Internet, webbläsare, sökmotorer och andra besläktade ämnen. Inledningen vänder sig till dem som inte känner till så mycket om IT i allmänhet och Internet i synnerhet.

Modul 1 har fem förslag på uppgifter som kan användas av eleverna för att bekanta sig med hur de söker information på nätet. De lär sig även hur de sparar informationen, när de väl har hittat den. Här presenteras också några webbsidor och aktiviteter som är lämpliga för åldersgruppen.

Beroende på elevernas ålder och de resurser som finns tillgängliga, kan du välja att låta dem göra alla, några eller ingen av uppgifterna.

Det är en bra idé att själv besöka webbplatserna innan du introducerar dem för eleverna.

Läs- och länktips för lärare

Skoldatanätets Sökskola

En bra sökskola som går igenom både enklare och lite mer avancerade sätt att söka på Internet. Du hittar den via <u>skoldatanätet</u>.

Sökmästaren

Tidskriften "Datorn i utbildningen" driver tillsammans med Myndigheten för skolutveckling en söktävling som heter <u>Veckans sökmästare</u>. Varje fredag presenteras ett aktuellt problem eller en klurig fråga och alla elever och skolklasser till och med årskurs 9 är välkomna att lösa uppgiften via nätet. På webbplatsen finns även bra sökguider och tips.

Vad är Internet?

Internet är ett världsomspännande datornätverk. En dator som är uppkopplad till detta nätverk kan kommunicera med andra datorer på Internet. World Wide Web (www) blev tillgängligt för allmänheten 1993 och är alltså en ganska ny företeelse som hela tiden växer och utvecklas.

För att komma ut på nätet startar du din webbläsare, till exempel Internet Explorer eller Netscape, och skriver in webbadressen till den sida du vill titta på i adressfältet. Din dator sänder då ut meddelanden till andra datorer som sedan sänder text och bilder tillbaka till din dator. De flesta webbsidor har länkar till andra adresser eller webbsidor. Genom att klicka på en länk, kommer du till en ny webbsida. Länkar är ofta markerade med en understrykning och/eller en avvikande färg. Även bilder kan vara länkar.

Det är faktiskt inte så stor skillnad på att använda Internet och att byta kanal på TV:n, du använder bara en mus i stället för en fjärrkontroll. Men medan TV endast kan erbjuda 20–30 kanaler, har Internet miljoner webbsidor att bjuda på. Och precis som när det gäller TV-program är inte alla program bra, då byter vi kanal och går någon annanstans där det är mera intressant!

Vad är en webbläsare?

För att kunna använda Internet måste du ha en webbläsare (browser på engelska) på din dator. De mest populära webbläsarna är Internet Explorer och Netscape Navigator, men det finns flera andra alternativ, t.ex. Opera, Firefox och Mozilla.

Webbläsaren är ett bra verktyg. Med "Bakåt-" och "Framåt"-knapparna kan du ganska lätt flytta dig fram och tillbaka mellan de sidor du har besökt på en eller flera webbplatser.

8

Så använder du webbläsaren

(Observera att anvisningarna nedan endast gäller för datorer med operativsystemet Windows XP och webbläsaren Internet Explorer. Det kan skilja sig från den dator du använder. Kontakta systemansvarig om du är osäker på vad som gäller för din dator).

- 1. Starta webbläsaren genom att dubbelklicka på ikonen för din webbläsare på skrivbordet, eller genom att gå till Start/Program/Internet Explorer (eller den webbläsare du använder).
- 2. Skriv in www.bo.se så kommer du till Barnombudsmannens hemsida.
- 3. Se dig omkring på sidan, pröva att klicka på några länkar och gå till andra delar av sidan.
- 4. Pröva att använda "Bakåt-" och "Framåt"-knapparna uppe i vänstra hörnet.

Så använder du sökmotorer

Du kan använda sökmotorer som hjälp när du surfar. Likaväl som du kan gå in på ett bibliotek och fråga efter Harry Potter-böckerna, kan du söka material om Harry Potter på Internet. På biblioteket står alla Harry Potter-böckerna på ett ställe. Men på Internet kan du hitta information om Harry Potter på miljontals webbsidor över hela världen. Därför är det bekvämt att använda sökmotorer eftersom de identifierar och katalogiserar informationen i listform åt dig.

Det första du ska göra är att bestämma dig för <u>vilken</u> sökmotor du vill använda. Sökmotorn arbetar på olika sätt och kan därför ge olika resultat vid en sökning. Det är därför en bra idé att använda några olika sökmotorer när du letar efter något.

Några exempel på sökmotorer

Sökmotor	webbadress	Kommentar
Google	www.google.com www.google.se	Den största och mest populära sökmotorn
Alta Vista	www.altavista.com	Både sökmotor och katalog över webbsidor
Yahoo!	www.yahoo.com	Både sökmotor och katalog över webbsidor
Yahooligans	www.yahooligans.com	Särskild sökmotor för barn. Finns bara på engelska.
Search.se	www.search.se	Svensk sökmotor och portal med nyhetsbevakning, väder och TV-tablå.
MSN Sök	search.msn.se	Microsoft Networks söktjänst på svenska

Bekanta dig med sökmotorerna

Det finns många miljoner webbsidor tillgängliga för Internetanvändare, därför kan det ibland vara svårt att hitta exakt det du söker. Sökmotorn gör det lättare för dig att surfa på Internet, speciellt om du inte är helt säker på adressen till den webbsida du söker. Sökmotorn genomför sökningen och sorterar allt relevant material och gör upp en lista. De flesta sökmotorerna kan ställas in så att de bara söker efter sidor på ett visst språk, t.ex. svenska.

Hur du hittar sidor om det du är intresserad av

- 1. Öppna din webbläsare.
- 2. Gå till en sökmotor, skriv t.ex. in www.google.se
- 3. Skriv Harry Potter i sökrutan och klicka på Sök-knappen.
- 4. Besök ett par av sidorna som sökmotorn hittat åt dig.

Du ska nu ha fått en lista med sidor som innehåller material om Harry Potter. Söker du internationellt kan du förvänta dig flera miljoner sidor. Detta beror på att sökmotorn plockat ut alla Internetsidor från hela världen, som innehåller orden Harry och Potter. Du ska snart få lära dig hur du kan förfina din sökning.

Pröva gärna att söka på andra ord som intresserar dig, till exempel: Sagan om Ringen, Spindelmannen, Shrek, Pokemon, Lego, fotboll, hästar, osv.

Uppgift 1 – Sök smart på nätet

Mål: Att lära sig förfina sökningen genom att använda citattecken.

Du har ju märkt att sökmotorn hittar väldigt många sidor som rör det du är intresserad av. Vill du veta hur man begränsar antalet träffar?

Om du vet exakt vad du letar efter ska du sätta det inom citattecken " ". För att se hur effektivt detta är kan du söka på *Sagan om Ringen* (inga citattecken). Du kommer förmodligen att hitta två miljoner sidor. Detta för att sökmotorn hittat alla sidor som innehåller orden "Sagan", "om" och "Ringen" utan någon inbördes ordning. Om det hade funnits en bok som hette "Ringen om Sagan", hade du hittat den också!

Sök nu på "Sagan om Ringen" (med citattecken). Du kommer att hitta väldigt många sidor nu också, men något mer hanterbart därför att du med hjälp av citattecknen sökt orden i rätt ordningsföljd. Du har gjort en "frassökning". Detta är speciellt viktigt när du letar efter egennamn, som exempelvis "Malmö högskola".

Kom ihåg att olika sökmotorer arbetar på olika sätt, så det kan vara en god idé att klicka på *Hjälp* och ta reda på mer om den sökmotor du har valt.

Bilagans Arbetsblad 1 innehåller en övning i hur man söker effektivt och visar skillnaden mellan att söka med eller utan citattecken.

Uppgift 2 – Spara favoriter/bokmärken

Mål: Att visa eleverna hur man sparar sina favoritsidor

När man surfar på nätet händer det ofta att man vill gå tillbaka till vissa sidor gång på gång. För att spara tid kan du "märka" de sidorna och spara deras adresser i en mapp som kallas "bokmärke" eller "favoriter" beroende på vilken webbläsare du använder.

Bilagans Arbetsblad 2 visar steg för steg hur man gör för att lägga till webbsidor, i det här fallet google.se, i din mapp med "favoriter". Lägg märke till att instruktionerna avser Internet Explorer, men alla webbläsare fungerar på ungefär samma sätt.

Uppgift 3 – Sök efter bilder/Mina bilder

Mål: Att lära sig söka och spara bilder från Internet

Internet är en fantastisk källa till bilder och illustrationer. Om du använder en sökmotor som Google kan du leta speciellt efter bilder på ett givet ämne. Tänk dock på att bilderna kan vara upphovsrättskyddade. Om bilderna ska användas till annat än för personligt bruk, exempelvis på en webbsida, bör man undersöka om det finns några upphovsrättsliga begränsningar.

Bilagans Arbetsblad 3 innehåller en elevuppgift om hur man söker och sparar bilder om Spindelmannen.

Det är viktigt att du själv prövar en bildsökning, innan du låter eleverna utföra den. Det är också viktigt att ni diskuterar eventuell upphovsrätt.

Uppgift 4 – Hitta dina egna favoritsidor

Mål: Att utforska andra webbsidor med aktiviteter som passar åldersgruppen

Många webbplatser för barn har särskilda aktiviteter som uppmuntrat barn till att lära sig använda och utforska Internet. Svenska webbplatser speciellt anpassade för barn är exempelvis: <u>www.barnportalen.net</u>, <u>www.kamratposten.se</u>, <u>www.svt.se/barn</u> eller Annas länkburkar <u>www.burkar.nu</u>. Engelskspråkiga sidor är t.ex. <u>www.yahooligans.com</u>, <u>www.ajkids.com</u> och <u>www.onekey.com</u>.

Använd en sökmotor för att hitta lämpliga sidor som passar till ditt undervisningsupplägg. Var kritisk till de sidor du hittar, det är viktigt att undersöka vem som står bakom innan du använder dem i din egen undervisning. Många webbplatser som riktar sig till barn innehåller t.ex. reklam. Var även uppmärksam på om de samlar in personuppgifter från besökarna.

Uppgift 5– Min klippbok

Mål: att lära eleverna att använda sökmotorer för att finna information om en aktuell skoluppgift.

Klippboken finns i bilagan som arbetsblad 4, du kan även ladda ner den i wordformat från <u>Medierådets webbplats</u>. Klippboken är utformad som ett exempel på hur informationssökning via Internet kan integreras med andra ämnen. Övningen är flexibel och kan användas på många områden. Du kan själv ändra texten i klippboken för att bättre passa med de ämnen ni arbetar med just nu, till exempel:

- Min klippbok om husdjur
- Min klippbok om människokroppen
- Min klippbok om dinosaurier

Innan du låter eleverna börja med klippboken är det bra om du provar att själv göra sökningar för att svara på frågorna och ändrar om något verkar för svårt.

Några tips

- Använd bra sökord. Var inte rädd att prova olika ord om sökningen ger för många träffar eller för många irrelevanta träffar.
- Använd mer allmänna termer om det blir för få träffar med specifika ord.
- Använd citattecken för att få exakta träffar.
- Se upp för opålitlig information. För varje sak som eleven vill klistra in, måste man fråga sig: "Är den här informationen pålitlig?"

Klipp och klistra

För att kopiera en bild högerklickar du på bilden i webbläsaren. Välj *Kopiera* från menyn som kommer upp. För att klistra in bilden i klippboken, högerklicka där du vill ha den. Välj *Klistra in* från menyn som kommer upp.

För att kopiera adressen, markera texten i adressrutan i webbläsaren och högerklicka på den. Välj *Kopiera* från menyn som kommer upp. Därefter ska du gå till klippboken och högerklicka där du vill ha adressen. Välj *Klistra in* från menyn som kommer upp.

För att ytterligare främja dialogen mellan elev och förälder om säker Internetanvändning kan eleverna få en hemuppgift kopplad till klippboken. De får då möjlighet att lära sina föräldrar hur man använder sökmotorer på nätet.

Be först eleverna skriva in 5 frågor i klippboken, som de kan ställa till sina föräldrar. Eleverna får sedan ta hem klippboken och demonstrera för föräldrarna hur man söker på nätet för att få svar på frågorna.

Modul 2 – Kolla källan!

Mål: Att uppmuntra eleverna till att vara kritiska och ifrågasätta det de hittar på Internet.

Uppgifter: 1 gruppdiskussion 1 interaktiv frågesport

Inledning

Den här modulen handlar om källkritik. Kort sagt, vilka som lägger ut information på nätet och varför de gör det. Om målgruppen är barn och ungdomar är det viktigt att undvika komplicerade förklaringar vilket inte är det enklaste i ett så komplicerat ämne som källkritik och upphovsrätt.

Bilagans Arbetsblad 5 innehåller två sidor som är tänkta att användas dels som ett informationsblad för elever, dels som utgångspunkt vid en diskussion i mindre grupper eller med hela klassen. Målet är att få eleverna att medvetet ifrågasätta innehåll på Internet och lära sig hur de kan använda material de finner där.

Efter klassrumsdiskussionen kan eleverna svara på tio frågor om källkritik i den interaktiva övningen "*Vad vet du om källkritik?*" som du kan länka till <u>här</u>.

Läs- och länktips för lärare

Kolla källan

Kolla källan är en temawebbplats hos Myndigheten för skolutveckling. Här hittar du studiematerial, lathundar, artiklar och andra stöd- och inspirationsresurser inom informationssökning, källkritik, etik och upphovsrätt på nätet. www.skolutveckling.se/skolnet/kolla/

Webbdeckarna

Webbdeckarna är ett studiematerial om webben för åldersgruppen 10–12 år. Materialet är producerat av Utbildningsradion (UR) och ger, förutom grundläggande kunskaper om hur man navigerar på nätet, också möjlighet att öva sig i ett kritiskt förhållningssätt till Internet och dess innehåll. www.ur.se/webbdeckarna/

Källkritik på Internet – en lathund

Det finns gott om information att hämta från Internet men allt är inte guld som glimmar. En del webbplatser är rena guldgruvor medan andra ger oseriös information eller rent av falska fakta. Skoldatanätets Länkskafferi och skolbibliotekens webbplatser samlar och granskar länkar för att du lätt ska hitta pålitlig information. När du söker själv på Internet, granskar du också själv informationen. Lita inte på allt du hör och ser på webben! Var kritisk! Så här väljer du ut guldkornen från nätet:

> • Vem har gjort webbsidan? Är det en myndighet? Är det en organisation? Är det ett företag? Är det en privatperson? Är det någon som kan ämnet? Är det någon du litar på?

- Varför är webbsidan gjord? För att informera om något? För att presentera fakta? För att propagera för en åsikt? För att sälja något? För att underhålla?
- Hur ser webbsidan ut?
 Finns det någon kontaktinformation?
 Verkar texten seriös?
 Fungerar länkarna?
 Hänvisas det till källor?
 Finns det något datum på sidan?
- Kan du få information från andra ställen Kan du få information från andra ställen? Har du letat i skolbiblioteket? Har du letat i Länkskafferiet? Har du jämfört med andra webbsidor? Var Internet den bästa källan?

Vem som helst kan lägga ut webbsidor på Internet! Var kritisk!

Texten ovan är hämtad ur Kolla källans broschyr "Källkritik på Internet - en lathund". Broschyren kan beställas från Myndigheten för Skolutveckling.

Modul 3 – SAFT:s nättest

Mål: Att testa och förbättra elevernas kunskaper om säker användning av nätet.

Aktivitetet: 1 interaktiv övning med tillhörande hemuppgift

Inledning

Modul 3 består av <u>SAFTs interaktiva nättest</u> som syftar till att testa och förbättra elevernas kunskaper om säker användning av Internet. Testet kan göras enskilt, men kan med fördel göras i mindre grupper för att uppmuntra till diskussion. Testet har tre delar:

- Del A. Vad är personuppgifter? 10 frågor
- Del B. Netikett Sant eller falskt? 15 frågor
- Del C. Nätsnack (Smileys och förkortningar) 10 frågor

Eleverna kommer inte vidare i testet förrän varje fråga blivit rätt besvarad. Om de svarar fel på första försöket får de en ledtråd och chans att gissa igen. När de klarat alla 35 frågorna kan de skriva ut ett speciellt SAFT-diplom och får också som belöning spela ett spel.

För att få ut mesta möjliga av denna övning, föreslår vi att du gör så här:

- 1. Låt eleverna genomföra nättestet på Medierådets webbplats. Testet kan även laddas ner och installeras lokalt på skolans nätverk.
- 2. Ge eleverna tid till att genomföra alla tre delarna i testet. Se det som ett träningspass och uppmuntra till diskussioner.
- 3. Be sedan eleverna att göra testet på nytt, hemma. Den här gången tillsammans med föräldrarna för att uppmuntra till dialog mellan vuxna och barn om vad som är ett tryggt och acceptabelt utnyttjande av nätet.

Läs- och länktips för lärare

Virtuella mötesplatser

För att bättre förbereda dig själv och eleverna för de delar av testet som handlar om chatt, mötesplatser och hantering av personuppgifter finns en utmärkt lathund hos <u>Kolla Källan</u>. Den går kortfattat igenom de olika formerna av chatt och visar exempel på några populära mötesplatser på nätet.

Nätkulturer

Elza Dunkels vid Umeå universitet forskar om digitala kulturer bland unga på Internet. På sin webbplats <u>www.kulturer.net</u> berättar hon om olika företeelser som digitala mötesplatser, nedladdning av musikfiler, spel och mycket annat som kan vara bra att känna till om du arbetar med barn och unga.

Modul 4 – Säkerhetsregler på nätet

Mål: Att låta barn och föräldrar bekanta sig med grundläggande säkerhetsregler för Internet

Uppgifter: 2 klassrumsuppgifter 1 hemuppgift

Inledning

Den här modulen är utformad för att uppmuntra till diskussion mellan föräldrar och barn om regler för användande av nätet. Modulen består av en klassrumsaktivitet med tillhörande hemuppgift och en uppföljningsuppgift som utförs i klassrummet. Den andra klassrumsaktiviteten innebär att eleverna får göra en affisch med klassens egna regler.

Inspiration till denna modul kan hämtas i SAFT:s föräldraguide "<u>Tio tips till</u> <u>föräldrar med surfande barn</u>" som också finns på Medierådets webbplats.

Klassrumsuppgift 1 – Introduktion till säkerhetsregler på Internet

Mål: Att låta eleverna bekanta sig med 15 säkerhetsregler för Internet

- 1. Börja med att undersöka om skolan har några redan fastställda regler som bör tas med i listan över regler.
- 2. Gå igenom, förklara och diskutera reglerna som listas i Bilagans Arbetsblad 6.
- 3. Förklara hemuppgiften för eleverna.

Gör klart för eleverna att de ska göra hemuppgiften tillsammans med föräldrarna. Läraren kan skriva ut sidan åt eleverna och samtidigt ge dem Internetadressen för dem som har Internet hemma.

Hemuppgift – Värdera säkerhetsregler tillsammans med föräldrar

Mål: Att underlätta diskussionen mellan eleverna och deras föräldrar om säkrare Internetanvändning

- 1. Skriv ut ett exemplar av reglerna i Bilagans Arbetsblad 6 till varje elev.
- 2. Varje elev ska gå igenom de 15 punkterna med sina föräldrar och rangordna dem efter hur viktiga de tycker att de är, där nummer 1 är den viktigaste och 15 den minst viktiga.
- 3. Både eleven och föräldrarna ska skriva under sin rangordning av reglerna när uppgiften är slutförd.
- 4. Eleven ska sedan ta med den signerade listan till skolan, eftersom den ska användas i den andra klassrumsaktiviteten.

Understryk för eleverna att det inte finns något som är rätt eller fel i svaren. Avsikten är få igång en diskussion mellan lärare, elever och föräldrar.

Klassrumsuppgift 2 – Resultat av hemuppgifterna

Mål: Att klassen fortsätter diskussionen och enas om sin egen uppsättning säkerhetsregler för Internet

- 1. Se till alla elever gjort hemuppgiften och lämnat in den.
- 2. Rita upp 15 kolumner, en för varje surfregel.
- 3. Fråga varje elev hur de rangordnat reglerna och skriv in poängen i rätt kolumn.
- 4. Lägg samman poängen tillsammans med eleverna. Den kolumn, dvs. den regel som fått den lägsta poängen är den som eleverna och föräldrarna tycker är viktigast.
- 5. Låt eleverna göra en poster med de 10 viktigaste reglerna. Alternativt kan eleverna arbeta i grupper och göra postern tillsammans i gruppen.
- 6. Häng upp postern på väggen och låt den sitta uppe under hela skolåret, som en påminnelse om riktlinjerna och diskussionerna.

Om tiden inte räcker till för punkt 2 och 3 ovan, kan eleverna ställa samman sitt resultat i grupper och sen jämföra de olika gruppernas resultat. Om du tycker att hela aktiviteten tar för lång tid så dela upp den på två tillfällen. Första gången kan användas till att sammanställa resultaten (kanske som en matematiklektion). Andra tillfället kan integreras med bild- eller slöjdlektioner.

Modul 5 – SAFT:s brevlåda

Mål: Att pröva vad eleverna lärt sig om säkerhet på nätet och repetera säkerhetsreglerna som de lärt sig

Uppgifter: 1 interaktiv övning samt en hemuppgift

Inledning

Den här modulen består av en interaktiv uppgift. Den är utformad för att pröva och stärka elevernas kunskaper om de säkerhetsregler som beskrivs i utbildningsprogrammet från SAFT. Uppgiften innebär att eleverna ska hjälpa till att lösa problematiska frågor från andra barn om säkerhet på Internet. Precis som nättestet i Modul 3 kan denna övning göras både enskilt eller i grupp.

Så fungerar SAFT:s brevlåda

Brevlådan finns som en flash-animation som man kan fylla i direkt på skärmen. Du kan även skriva ut frågorna och låta eleverna lösa problemen genom att fylla i svaren för hand.

För att få ut mesta möjliga av övningen föreslår vi att du gör så här:

- 1. Starta brevlådan genom att klicka på länken här.
- 2. I brevlådan presenteras åtta olika frågor och problemställningar. På varje sida ska eleverna skriva in sina svar. På sista sidan kan de skriva ut en sammanställning över frågorna och svaren.
- 3. Låt klassen sedan diskutera de olika svaren och hur de har resonerat och varför de svarat som de gjort.

Genom att låta eleverna svara ännu en gång på frågorna hemma, den här gången tillsammans med sina föräldrar, främjar du dialogen mellan elev och förälder ytterligare. Uppmuntra gärna eleverna att visa hemma vad de har lärt sig om säkerhet på Internet.

I bilagan finner du de arbetsblad och övningar som beskrivs i lärarhandledningen.

Det finns sex stycken arbetsblad, vissa används individuellt eller i grupp av eleverna, andra innehåller uppgifter som eleverna kan ta med hem och göra tillsammans med förälder/målsman.

Modul 1

Arbetsblad 1	Sök smart på nätet
Arbetsblad 2	Spara favoriter/bokmärken
Arbetsblad 3	Bildsök/Mina bilder.
Arbetsblad 4	Min klippbok
Modul 2 Arbetsblad 5	Kolla källan! Diskussionsfrågor om källkritik och upphovsrätt
Madul 4	
Arbetsblad 6	Värdera säkerhetsregler tillsammans med föräldrar

Modul 1 – Uppgift 1: Sök smart på nätet

- 1. Starta webbläsaren och gå till <u>www.google.se</u>. Välj *Sök: sidor på svenska*.
- Sök efter din skola genom att skriva in hela namnet i sökrutan (t.ex. Solberga skola).

Hur många sidor hittade du?

- 3. Gå nu tillbaka till <u>www.google.se</u>
- Skriv hela namnet på din skola i sökrutan igen, men nu med citattecken " " omkring.

Hur många sidor hittade du den här gången?

Fick du ett annat antal träffar den här gången?

- 5. Gå nu tillbaka till <u>www.google.se</u> igen.
- 6. Sök nu på ett känt idrottslag, men använd inte citattecken.

Hur många sidor hittade du?

- 7. Gå tillbaka till <u>www.google.se</u> en gång till.
- 8. Sök nu på samma idrottslag igen, men använd citattecken ("...") omkring namnet.

Hur många sidor hittade du den här gången?

Vilken tror du är skillnaden mellan att söka med eller utan citattecken?

Vilket sätt är bäst? Varför?

Modul 1 – Uppgift 2: Spara favoriter/bokmärken

Visste du att när du hittar bra sidor på nätet kan du spara deras adresser, så att du lätt kan gå tillbaka till dem? Så här gör du när du vill spara dina favoritsidor.

- Öppna webbläsaren och skriv in http://www.google.se. Eftersom detta är en mycket användbar webbplats, är det bra om du lätt kan komma åt den. Så här lägger du den i din mapp över favoriter.
- 2. Välj Favoriter eller Bokmärken överst i webbläsaren.

3. Välj Lägg till favorit/bokmärke...

4. Ett fönster öppnas och du klickar på OK-knappen.

Nu har du lagrat Google-sidan och kommer lätt åt den igen. Nästa gång du väljer *Favoriter* eller *Bokmärken* från menyn kommer Google att finnas där.

Ador Budgets Hot K	teldys 194		
0.0	Lingold (Favorise	ł	1
	14PT	F	
Contraction of C	Kolla käller- (Boklatur-Bot)		
4	PONLie	- 1	
4	Care algorithm	- 1	
40	Batola Hobeldel	- 1	
-	Later	•}	
10	indiat .	-	

Försök igen! Gör likadant och lagra nu en av dina egna favoritsidor.

Modul 1 – Uppgift 3: Sök efter bilder / Mina bilder

Om du hittar bilder på nätet som du vill spara, så är det enkelt gjort. För att hitta bilder och illustrationer på nätet är en sökmotor som Google den perfekta hjälpen. Gör bara så här:

- 1. Öppna din webbläsare och skriv in www.google.se.
- 2. Ovanför sökrutan har du lite att välja på, bland annat Bilder. Klicka där.
- 3. Låt oss försöka hitta bilder på Spindelmannen. Skriv *Spindelmannen* i sökrutan och klicka på *Google sök*-knappen.

- 4. Nu får du en hel sida bilder med Spindelmannen. Hur många bilder hittade sökmotorn?
- 5. Plocka ut den bild du tycker bäst om. Flytta musen så att den pekar på bilden och klicka med höger musknapp. Då kommer den här menyn upp:

Öppris Rell.	
Oppna lank i nytž fil	ruber
Spara tolk som	
Setv ut mill	
the last	
Spare felt som	
Sicka bits e-postro	eddelande
Skety ut bild	
GENERALBOR	
Anvited som skel-bo	edour-derlagg
Arge son skrivbord	

- 6. Välj Spara bild som...
- 7. Nu öppnas ett annat fönster, som frågar hur du vill spara bilden. Det är bäst att spara den i en mapp som kallas "*Mina bilder*". På så sätt blir det lätt att hitta dina favoritbilder eftersom du har dem samlade på ett ställe.

them in the sec	E + 8 0 B
a long	
And Designed in the	
Ca denotes	
Street Streets of	
Contract in	
the largest	
100	
Contraction of the local division of the loc	
9	

8. Ge bilden ett namn, om den inte redan har ett, och klicka på Spara.

Nu har du sparat bilden i din dator. Försök hitta andra bilder att spara i din mapp.

Om du ska använda bilden på exempelvis en webbsida, ska du först prata med en vuxen, t.ex. din lärare eller förälder. Det kan nämligen vara någon som äger bilden eller illustrationen. Då måste man först fråga om lov.

Modul 1 – Uppgift 5: Min klippbok

Använd en sökmotor, t.ex. <u>www.google.se</u> för att svara på frågorna nedan

Fråga	Mitt svar
1. Klistra in en bild av vårt solsystem här.	
Webbplatsens adress:	
2. Vilken är den minsta planeten i solsystemet?	
Webbplatsens adress:	
3. Klistra in en bild av solen här.	
Webbplatsens adress:	
4. Vad är en meteor?	
Webbplatsens adress:	
5. Vem var den första kvinnan i rymden?	
Webbplatsens adress:	
6. Vem var den förste mannen i rymden?	
Webbplatsens adress:	
7. Vad är en asteroid?	
Webbplatsens adress:	
8. Vad betyder bokstäverna NASA?	
Webbplatsens adress:	
9. Klistra in en bild av en astronaut här.	
Webbplatsens adress:	
10. Klistra in en bild på en rymdfärja här.	
Webbplatsens adress:	

Modul 2 – Klassaktivitet: Kolla källan!

Kolla källan! (2/2)

Modul 4 – Hemuppgift: Värdera säkerhetsregler tillsammans med föräldrar

Till förälder/målsman

Som ett led i utbildningsprogrammer "Säker på nätet", som ditt barn arbetar med i skolan, vill vi be dig att tillsammans med ditt barn rangordna de följande 15 säkerhetsreglerna för Internetanvändning. Det alternativ ni ger 1 poäng tycker ni är viktigast och det ni ger 15 poäng är minst viktigt. När ni är färdiga ska ni skriva under bladet tillsammans med barnet och se till att det lämnas tillbaka till läraren. Klassen sammanfattar sedan resultatet och gör en poster med klassens egna regler.

Tack för att du vill delta, och kom ihåg, inget svar är mer rätt än något annat! Ni bestämmer vad som är viktigast.

Värdera följande påståenden från 1–15 \longrightarrow	
Jag lämnar aldrig ut personuppgifter i ett chattrum eller på en webbplats.	
Jag berättar för en vuxen om jag stöter på något som är konstigt eller som gör mig arg eller ledsen.	
Jag behandlar alltid andra på Internet som jag själv vill bli behandlad.	
Jag sårar eller kränker inte någon på nätet, inte ens på skoj – det är inte säkert att de förstår att det är ett skämt.	
Jag har alltid roligt på nätet men glömmer inte att den virtuella världen inte är den verkliga världen.	
Jag delar mina upplevelser på nätet med andra.	
Jag kontrollerar alltid det material jag hittar på nätet innan jag tror på det.	
Jag frågar alltid mina föräldrar om lov innan jag köper något på nätet.	
Jag tar regelbundna pauser när jag sitter vid datorn.	
Jag ber inte andra att avslöja personuppgifter.	
Om jag vill stämma träff med en kompis jag lärt känna på nätet ska jag prata med mina föräldrar om det först.	
Jag frågar alltid ägaren om lov innan jag kopierar något från en webbsida och sprider det vidare, t.ex. i ett skolarbete.	

Att använda nätet för att göra läxorna är bra, men jag kopierar aldrig något från Internet rakt in i mitt skolarbete.

Jag lägger alltid in mina favoritsidor som bokmärken – så hittar jag dem snabbt igen.

Om jag får otrevlig e-post eller e-post med reklam och erbjudanden, så skickar jag inte den vidare – det är detsamma som att sprida skräppost själv.

Elevens underskrift:

Förälders/Målsmans underskrift:

